

ساختار کتاب

کتاب شب امتحان دین و زندگی (۳) دوازدهم از ۴ قسمت اصلی به صورت زیر تشکیل شده است:

(۱) **آزمون‌های نوبت اول:** آزمون‌های شماره ۱ تا ۴ این کتاب مربوط به مباحث نوبت اول است که خودش به دو قسمت تقسیم می‌شود:

(الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۱ و ۲ را درس به درس طبقه‌بندی کرده‌ایم. بنابراین شما به راحتی می‌توانید پس از خواندن هر درس از درس‌نامه تعدادی سؤال را بررسی کنید. حواستان باشد این آزمون‌ها، ۱۶ نمره‌ای و مثل یک آزمون کامل هستند. (چون در نیم‌سال اول ۴ نمره به قرائت اختصاص دارد.) در کنار سؤال‌های این آزمون‌ها **نکات مشاوره‌ای** نوشته‌ایم. این نکات به شما در درس خواندن قبل از امتحان و پاسخگویی به آزمون در زمان امتحان کمک می‌کند.

(ب) آزمون طبقه‌بندی نشده: آزمون‌های شماره ۳ و ۴ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم تا دو آزمون نوبت اول مشابه آزمون‌های شما را که معلمان از شما خواهد گرفت، ببینید.

(۲) **آزمون‌های نوبت دوم:** آزمون‌های شماره ۵ تا ۱۲ امتحان‌های نهایی برگزار شده در سال‌های ۹۸، ۹۹، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ هستند. این قسمت هم، خودش به ۲ بخش تقسیم می‌شود:

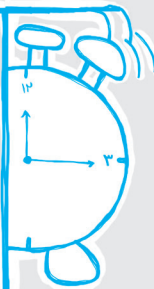
(الف) آزمون‌های طبقه‌بندی شده: آزمون‌های شماره ۵ تا ۸ آزمون‌های نهایی خرداد ۹۸ و ۹۹، شهریور ۹۹ و دی ۱۴۰۰ هستند که طبقه‌بندی کرده‌ایم. با این کار باز هم می‌توانید پس از خواندن هر درس تعدادی سؤال مرتبط را پاسخ دهید. هر کدام از این آزمون‌ها، ۲۰ نمره دارند. در واقع در این بخش، شما ۴ آزمون کامل را می‌بینید. این آزمون‌ها هم **نکات مشاوره‌ای** دارند.

(ب) آزمون‌های طبقه‌بندی نشده: آزمون‌های شماره ۹ تا ۱۲ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم؛ پس، در این بخش با ۴ آزمون نوبت دوم، مشابه آزمون پایان سال مواجه خواهید شد. این آزمون‌ها به ترتیب امتحان‌های نهایی خرداد ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ و شهریور ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ هستند.

(۳) **پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها:** در پاسخ تشریحی آزمون‌ها تمام آن‌چه را که شما باید در امتحان بنویسید تا نمره کامل کسب کنید، برایتان نوشته‌ایم.

(۴) **درس‌نامه کامل شب امتحانی:** این قسمت تمام آن‌چه را که شما برای گرفتن نمره عالی در امتحان دین و زندگی (۳) نیاز دارید، تنها در ۱۷ صفحه آورده‌ایم، بخوانید و لذتش را ببرید!

یک راهکار: موقع امتحان‌های نوبت اول می‌توانید از سؤال‌های درس‌های ۱ تا ۶ آزمون‌های ۵ تا ۸ هم استفاده کنید.

بازمبندی درس دین و زندگی (۳)

فهرست

شماره درس	پایانی نوبت اول	پایانی نوبت دوم / شهریور و دی ماه
اول	۳	۷
دوم	۳	
سوم	۲	
چهارم	۲	
پنجم	۳	
ششم	۳	
هفتم	-	۷
هشتم	-	
نهم	-	۶
دهم	-	
قرائت	۴	-
جمع	۲۰	۲۰

صفحه	نوبت	آزمون	صفحه
نوبت	آزمون	پاسخ‌نامه	نوبت
آزمون شماره ۱	اول	۳	۲۴
آزمون شماره ۲	اول	۵	۲۴
آزمون شماره ۳	اول	۷	۲۵
آزمون شماره ۴	اول	۸	۲۵
آزمون شماره ۵ نهایی خرداد ۹۸	دوم	۹	۲۶
آزمون شماره ۶ نهایی خرداد ۹۹	دوم	۱۱	۲۶
آزمون شماره ۷ شهریور ۹۹	دوم	۱۳	۲۷
آزمون شماره ۸ نهایی دی ۱۴۰۰	دوم	۱۵	۲۷
آزمون شماره ۹ نهایی خرداد ۱۴۰۰	دوم	۱۷	۲۸
آزمون شماره ۱۰ نهایی خرداد ۱۴۰۱	دوم	۱۹	۲۹
آزمون شماره ۱۱ نهایی شهریور ۱۴۰۰	دوم	۲۰	۲۹
آزمون شماره ۱۲ نهایی شهریور ۱۴۰۱	دوم	۲۲	۳۰

ردیف	آزمون شماره ۱	نوبت اول پایه دوازدهم	نمره
	دین و زندگی (۳)	رشته: کلیه رشته‌ها به جز رشته انسانی	مدت آزمون: ۷۵ دقیقه
	kheilisabz.com		
۱	بر اساس آیه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْعَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ چرا خداوند می‌تواند نیاز انسان و هر موجود دیگری را برطرف کند؟ و نیاز انسان به خداوند شامل چه مرحله‌ای است؟	درس اول	۰/۵
۲	این که انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والا و غیر قابل دسترس است.	درستی یا نادرستی جمله زیر را مشخص کنید.	۰/۵
۳	لازمه شناخت هر چیزی و به آن است.	جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید.	۰/۵
۴	بیت: «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش» بیانگر چه مفهومی از نیازمندی جهان به خدا در پیدایش است؟		۱
		درس دوم	
۵	هر یک از آیات شریفه زیر بیانگر کدام یک از مراتب توحید است؟ الف) ﴿أَغْيَرَ اللَّهُ أَبْعَى رَبًّا﴾: ب) ﴿قُلْ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾:	در بخش مراتب توحید، متماً به آیات هم دقت کنید، کلیدواژه آیات بسیار کمک کننده است.	۱
۶	این که پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین ﷺ از خود، توانایی برآوردن حاجات انسان را دارند، عین توحید است.	درستی یا نادرستی جمله زیر را مشخص کنید.	۰/۵
۷	این که خداوند به کسی اذن و اجازه تصرف در جهان را می‌دهد، به چه معناست؟	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید.	۰/۵
۸	اصطلاح زیر را تعریف کنید. توحید در ربوبیت:	مراتب توحید و شرک ممکن است به صورت تعریف نیز خواسته شود.	۱
		درس سوم	
۹	محور و روح زندگی دینی و محور و روح زندگی ضددینی، است.	جاهای خالی را با کلمه‌های مناسب پر کنید.	۰/۵
۱۰	چگونه یک فرد دچار شرک عملی می‌شود؟	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید.	۱/۵
		درس چهارم	
۱۱	به اقرار خود شیطان، او توانایی فریب چه کسانی را ندارد؟	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید.	۰/۵
۱۲	اصطلاح زیر را تعریف کنید. حُسن فعلی:	حُسن فعلی و فاعلی، از تعاریف مهم هستند.	۰/۵
۱۳	راه‌های تقویت اخلاص را نام ببرید.		۱
		درس پنجم	
۱۴	کسی که اختیار را در بحث و سخن انکار می‌کند، در عمل از قدرت اختیار خود بهره‌ای نخواهد برد.	درستی یا نادرستی جمله زیر را مشخص کنید.	۰/۵
۱۵	ما در جهانی زندگی می‌کنیم که قدر و قضای الهی بر آن حاکم است، یعنی است.	جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید.	۰/۵

شماره	نوبت اول پایه دوازدهم	رشته: کلیه رشته‌ها به جز رشته انسانی	مدت آزمون: ۷۵ دقیقه	kheilisabz.com	دین و زندگی (۳)
آزمون شماره ۱					
۱۶	اصطلاح زیر را تعریف کنید. قضای الهی:	۰/۵	قضا و قدر نیز از مفاهیم مهم هستند، مطالعه بخش مربوط به آن‌ها فراموش نشود!		
۱۷	چه رابطه‌ای میان اختیار انسان با اراده خداوند وجود دارد؟ توضیح دهید.	۱/۵			
درس ششم					
۱۸	آیه ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ وَأَمْ لِي لَهُم...﴾ به کدام سنت الهی اشاره می‌کند؟	۰/۵	ارتباط آیات ابتدای درس ۶ با سنت‌های الهی و پیام‌های مربوط به آن‌ها را فراموش نکنید!		
۱۹	درستی یا نادرستی جمله زیر را مشخص کنید. یکی از عام‌ترین و فراگیرترین سنت‌های الهی که سبب ساخته شدن هویت و شخصیت انسان‌ها می‌گردد، سنت امداد عام الهی است.	۰/۵			
۲۰	جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید. سنت شامل حال کسانی می‌شود که با نیت پاک، قدم در راه حق می‌گذارند.	۰/۵			
۲۱	به سؤال زیر پاسخ کوتاه دهید. خداوند ما را با چه چیزهایی امتحان می‌کند؟	۰/۵			
۲۲	به سؤال زیر پاسخ کامل دهید. شناخت قوانین حاکم بر زندگی انسان‌ها چه نتایجی به دنبال دارد؟ (دو مورد)	۱			
۱۶	جمع نمرات	موفق باشید			

	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	رشته: کلیه رشته‌ها به جز رشته انسانی	دین و زندگی (۳)
نمره	نوبت دوم پایه دوازدهم - خرداد ۱۴۰۰		آزمون شماره ۹	
ردیف	الف) تدبر در آیات قرآن و حدیث			
۱	با توجه به آیه شریفه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾ نور بودن خداوند به چه معنا است؟			
۲	با تدبر در آیه شریفه ﴿لَا تَقْتَتُوا مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعاً...﴾ با توبه، کدام گناهان بخشیده می‌شود؟			
۳	مطابق آیه ﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحاً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ...﴾ دو معیار تمدن اسلامی را نام ببرید.			
۴	حدیث امام صادق <small>علیه السلام</small> : «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ بِمَنْزِلَةِ كَفَّةِ الْمِيزَانِ كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ زِيدَ فِي بَلَائِهِ...» به کدام سنت الهی اشاره دارد؟			
ب) درستی و نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید.				
۵	خداوند حقیقتی نامحدود دارد؛ در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند.			
۶	براساس سنت امداد، خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می‌دهد.			
۷	احکام و قوانین دین اسلام، فقط سعادت و نیکبختی اخروی و ابدی انسان را تأمین می‌نماید.			
۸	طبق عقاید رهبران کلیسا، تعقل با ایمان سازگاری ندارد و سبب تزلزل ایمان می‌شود.			
ج) جای خالی عبارتهای زیر را با کلمات مناسب تکمیل کنید.				
۹	منظور از توحید در این است که مخلوقات، جز به اجازه خداوند نمی‌توانند در جهان تصرف کنند.			
۱۰	اختیار یک حقیقت است که هر انسانی آن را در خود می‌یابد.			
۱۱	توبه گناهان را از قلب خارج کرده و آن را شست‌وشو می‌دهد، به همین جهت این عمل را می‌گویند.			
۱۲	یکی از اهداف مهم پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> ، ارتقای جایگاه، به عنوان کانون رشد و تربیت انسان‌ها بود.			
د) به سؤال‌های زیر، پاسخ کوتاه بدهید.				
۱۳	چرا انسان موحد دارای شخصیتی ثابت و استوار و برخوردار از آرامش روحی است؟			
۱۴	نیت خالص در عمل انسان مؤمن به کدام حسن اشاره دارد؟			
۱۵	چرا بهترین زمان توبه دوران جوانی است؟			
۱۶	دو نمونه از اموری که سبب ناپاک شدن روزی انسان می‌گردد را نام ببرید.			
۱۷	یکی از ویژگی‌های جامعه عدالت‌محور پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small> را بنویسید.			
۱۸	دیدگاه غالب و حاکم در تمدن جدید نسبت به انسان چگونه است؟			
ه) گزینه صحیح را انتخاب کنید.				
۱۹	اگر کسی دل به هوای نفس (بت درون) سپرده و آن را معبود خود قرار دهد، گرفتار چه نوع شرکی شده است؟			
۲۰	کدام عبارت، از دلایل حرام بودن قمار است؟			
۲۱	کدام مورد از آثار منفی تمدن جدید در حوزه «عدل و قسط» می‌باشد؟			
۲۲	کدام عبارت، از دلایل حرام بودن قمار در اذهان مسلمانان			
۲۳	کدام عبارت، از آثار منفی تمدن جدید در حوزه «عدالت» می‌باشد؟			
۲۴	کدام عبارت، از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم			
۲۵	کدام عبارت، از آثار منفی تمدن جدید در حوزه حقوق مردم			
و) کشف ارتباط:				
۲	هر یک از عبارتهای سمت راست جدول با کدام یک از عبارتهای سمت چپ جدول ارتباط دارد؟			
	«ب» (یک مورد اضافی است.)		«الف»	
	۱) از آثار منفی تمدن جدید در حوزه عدل و قسط	○	○	الف) دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه الهی
	۲) امر به معروف و نهی از منکر	○	○	ب) دعای خیر و طلب آموزش برای صاحبان حق
	۳) دریافت پاداش‌های وصف‌نشده و بازنده	○	○	ج) مهم‌ترین راه اصلاح جامعه از بیماری‌های اجتماعی
	۴) از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم	○	○	د) نابودی طبیعت
	۵) جبران حقوق مردم	○	○	

	kheilisabz.com	مدت آزمون: ۸۰ دقیقه	رشته: کلیه رشته‌ها به جز رشته انسانی	دین و زندگی (۳)	
نمره	نوبت دوم پایه دوازدهم - خرداد ۱۴۰۰		آزمون شماره ۹		ردیف
۲			<p>(ز) سوالات احکام:</p> <p>۲۳ حکم هر یک از موارد زیر را مشخص کنید: جایز و حلال - مستحب - حرام - واجب کفایی الف) شرط بندی حتی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی ب) شرکت در مجالس شادی جهت تبلیغ دین، به شرط رعایت احکام الهی ج) استفاده از موسیقی، خواه سنتی و کلاسیک و خواه غیرسنتی و مدرن د) تولید، توزیع و تبلیغ فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی به منظور گسترش فرهنگ و معارف اسلامی</p> <p>(ح) به هر یک از سؤال‌های زیر، پاسخ کامل و تشریحی بدهید.</p> <p>۲۴ آیا درخواست از اولیای الهی ﷺ در برآوردن حاجات انسان با توحید منافات دارد؟ توضیح دهید.</p> <p>۲۵ مخلوقات جهان از چه جهت به تقدیر الهی و از چه جهت به قضای الهی وابسته هستند؟</p> <p>۲۶ یکی از حیل‌های شیطان که به تأخیر انداختن توبه (تسویف) است را شرح دهید.</p> <p>۲۷ چه عواملی در صدر اسلام، سدّ جاهلیت و خرافه‌گرایی را شکست؟</p> <p>۲۸ از مسئولیت‌های مسلمانان در حوزه عدل و قسط «استحکام بخشیدن به نظام اسلامی» را شرح دهید.</p>		
۲۰	جمع نمرات		موفق باشید		

پاسخنامه تشریحی

آزمون شماره ۱ (نوبت اول)

- ۱- از آن جا که خداوند بی نیاز مطلق است (الغنی) و به هیچ چیز وابسته نیست، می تواند نیاز هر موجود دیگری را برطرف کند. - نیاز انسان به خداوند شامل مرحله پیدایش و بقا است.
- ۲- نادرست - معرفتی عمیق و والاست که در نگاه نخست مشکل به نظر می آید، اما هدفی قابل دسترس است.
- ۳- احاطه - دسترسی
- ۴- این بیت به مقدمه دوم نیازمندی جهان در پیدایش به خدا اشاره می کند که مفهوم آن این است: پدیده ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.
- ۵- الف) توحید در ربوبیت
ب) توحید در خالقیت
- ۶- نادرست - چون توانایی را از خود آن ها دانسته ایم، شرک است.
- ۷- چنین ادنی بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.
- ۸- چون خداوند تنها خالق، مالک و ولی جهان است، تنها رب هستی نیز هست؛ پس او تدبیرگر و پرورش دهنده مخلوقات است و جهان را اداره کرده و به سوی مقصدی که برایش معین فرموده هدایت می کند.
- ۹- توحید - شرک
- ۱۰- اگر کسی دل به هوای نفس (بت درون) سپرده و او را معبود خود قرار دهد و اوامرش را به فرمان های خداوند ترجیح دهد یا در پی کسب رضایت قدرت های مادی و طاغوت ها (بت های بیرون) برآید، چنین شخصی گرفتار شرک عملی شده است.
- ۱۱- مؤمنان با اخلاص
- ۱۲- حسن فعلی یعنی کار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده است، انجام شود.
- ۱۳- ۱) افزایش معرفت و شناخت نسبت به خداوند
۲) راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او
۳) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات
- ۱۴- نادرست - چنین شخصی در عمل از اختیار خود بهره می برد.
- ۱۵- قانونمند
- ۱۶- موجودات جهان از آن جهت که با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می شوند، به قضای الهی وابسته اند.
- ۱۷- وجود اختیار و اراده در انسان ناشی از اراده الهی و خواست اوست. به عبارت دیگر خداوند اراده کرده است که انسان موجودی مختار و دارای اراده باشد. در فعل اختیاری، تا زمانی که ما به انجام فعل اراده نکرده ایم، آن فعل انجام نمی گیرد. در عین حال وجود ما، اراده ما و عملی که از ما سر می زند، همگی وابسته به اراده خداوند است. یعنی اراده انسان در طول اراده خداست و با آن منافات ندارد.
- ۱۸- سنت املاء و استدراج
- ۱۹- نادرست - سنت امتحان و ابتلا، یکی از عمده ترین و فراگیرترین سنت های الهی است که ثابت و همیشگی است و سبب ساخته شدن هویت و شخصیت انسان ها می گردد.
- ۲۰- توفیق الهی (امداد خاص)
- ۲۱- خداوند با هر امر خیر یا شری ما را می آزماید.
- ۲۲- ۱) موجب نگرش صحیح نسبت به تلخی ها و شیرینی ها، بیماری و سلامت، شکست ها و موفقیت ها و به طور کلی همه حوادث زندگی می شود.
۲) دیدگاه مؤمنان را نسبت به وقایع و حوادث جهان از دیگران ممتاز می سازد.
- ۳) بالاخره این شناخت در روابط ما با خدا، با خود، با خلقت و با دیگران تأثیر بسزایی دارد. (دو مورد کافی است.)

آزمون شماره ۲ (نوبت اول)

- ۱- گزینه «۲»؛ با هر چیزی خدا را دیدن به حدیث حضرت علی علیه السلام مرتبط است: «ما رأیت شیئاً آتاً و رأیت الله قبله بعده و معه».
- ۲- ذات (چیستی)
- ۳- یعنی تمام موجودات، وجود خود را از او می گیرند و به سبب او پیدا و آشکار می شوند و پا به عرصه هستی می گذارند.
- ۴- اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده ای می یابیم که وجود و هستی مان از خودمان نیست. در اشیای پیرامون نیز که تأمل کنیم، آن ها را همین گونه می بینیم؛ حیوانات، نباتات، جمادات، زمین، ستاره ها و کهکشان ها، همه را پدیده هایی می یابیم که وجودشان از خودشان نبوده و نیست.
- ۵- درست
- ۶- خالق
- ۷- باغبان و تدبیرش همه از آن خدا و تحت تدبیر او هستند.
- ۸- از آن جا که خداوند تنها مالک جهان است، تنها ولی و سرپرست جهان نیز هست و مخلوقات، جز به اذن و اجازه او نمی توانند در جهان تصرف کنند. چنین ادنی به معنی واگذاری ولایت خداوند به دیگری نیست. بلکه بدین معناست که خداوند آن شخص را در مسیر و مجرای ولایت خود قرار داده است.
- ۹- جامعه مؤحد با آنان که با خداوند و مسلمانان دشمنی می ورزند، دوستی نمی کند.
- ۱۰- درست
- نکته:** گاهی ممکن است به جای رابطه متقابل، رابطه دوسویه به کار رود.
- ۱۱- زیرا از یک سو هوای نفس وی هر روز خواسته جدیدی جلوی روی او قرار می دهد و از سوی دیگر قدرت های مادی که هر روز رنگ عوض می کنند، او را به بردگی جدیدی می کشانند.
- ۱۲- حسن فعلی
- ۱۳- نادرست - اخلاص، شرط قبولی اعمال است.
- ۱۴- نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می کند، محبت او را در قلب تقویت می سازد و انسان را از کمک های الهی بهره مند می نماید.
- ۱۵- تفکر و تصمیم انسان با تفکر در دلایل روشنی که از جانب پروردگار آمده، تصمیم می گیرد و مسیر خود را انتخاب می کند.
- ۱۶- تقدیرات الهی
- ۱۷- علل عرضی
- ۱۸- به این معناست که نقشه جهان با همه موجودات و ریزه کاری ها و ویژگی ها و قانون هایش از آن خدا و از علم خداست و اجرا و پیاده کردن آن نیز به اراده خداست. به همین دلیل، نه در نقشه جهان نقصی هست و نه در اجرا و پیاده کردن آن.
- ۱۹- خیر - شر - امتحان الهی
- ۲۰- تلاشگر (مجاهد)
- ۲۱- سنت «املاء و استدراج» یکی از سنت های حاکم بر زندگی گناهکاران است. سنت ابتلا، یکی از عمده ترین و فراگیرترین سنت های خداوند است و شامل همه انسان ها می شود.
- ۲۲- خداوند سنت و قانون خود را بر این قرار داده است که هر کس، هر کدام از راه های حق یا باطل (آخرت طلبی یا دنیا طلبی) را برگزیند، بتواند از امکاناتی که خدا در اختیارش قرار داده است، (مانند قدرت اراده، توان جسمی و فکری، امکانات موجود در جهان خلقت و ...) استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است، به پیش رود. در واقع خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته ها و هدف های هر دو گروه را فراهم کرده است.

۴- امتحان (آزمایش یا ابتلاء)

۵- درست

۶- نادرست - بر اساس سنت «سبقت رحمت بر غضب»، خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش می‌دهد.

۷- نادرست - احکام و قوانین دین اسلام، علاوه بر این که زندگی سالم در دنیا را تضمین می‌کند، سعادت و نیک‌بختی اخروی و ابدی را نیز تأمین می‌نماید.

۸- درست

۹- ولایت

۱۰- وجدانی (مشهود)

۱۱- پیرایش (تخلیه)

۱۲- خانواده

۱۳- چون زندگی خود را بر اساس رضایت خداوند تنظیم کرده و پیرو فرمان‌های اوست.

۱۴- حُسن فاعلی

۱۵- زیرا امکان توبه بیشتر و انجام آن آسان‌تر است (و جبران گذشته راحت‌تر).

۱۶- تولید کالا با کیفیت پایین - فریبکاری در معامله

۱۷- مظلوم به آسانی حق خود را از ظالم بستاند - امکان رشد برای همه انسان‌ها فراهم باشد. (ذکر یک مورد کافی است.)

۱۸- انسان صرفاً یک موجود زنده طبیعی ولی پیچیده‌تر است (انسان صرفاً نیازهای طبیعی و مادی دارد و از توجه به بعد معنوی و فطرت الهی در این تمدن خبری نیست).

۱۹- گزینه «۱»؛ شرک عملی در بعد فردی

۲۰- گزینه «۲»؛ ایجاد کینه و دشمنی میان برنده و بازنده

۲۱- گزینه «۱»؛ افزایش فاصله میان انسان‌های فقیر و غنی در جهان

۲۲- الف) دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه الهی (۳) دریافت پاداش‌های وصف‌نشده اخلاص

ب) دعای خیر و طلب آموزش برای صاحبان حق (۵) جبران حقوق مردم

ج) مهم‌ترین راه اصلاح جامعه از بیماری‌های اجتماعی (۲) امر به معروف و نهی از منکر

د) نابودی طبیعت (۴) از آثار منفی تمدن جدید در حوزه علم

۲۳- الف) حرام ب) مستحب

ج) جایز و حلال د) واجب کفایی

۲۴- خیر - عقیده به توانایی پیامبر اکرم ﷺ و اولیای دین ﷺ در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) وقتی موجب شرک است که این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. اما اگر این توانایی را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم عین توحید است.

۲۵- مخلوقات جهان، از آن جهت که خدای متعال با علم خود اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت زمانی و مکانی آن‌ها را تعیین می‌کند، به تقدیر الهی وابسته هستند و از آن جهت که با فرمان، حکم و اراده الهی ایجاد می‌شوند، به قضای الهی وابسته‌اند.

۲۶- «تسویف»: از ریشه «سوف» و به معنای امروز و فردا کردن و کار امروز را به فردا انداختن است. به عبارت دیگر، فرد گنهگار دائماً به خود می‌گوید «به زودی توبه می‌کنم.» و این گفته را آن قدر تکرار می‌کند، تا این که دیگر میل به توبه در او خاموش می‌شود. این حیله شیطان، بیشتر برای گمراه کردن جوانان به کار می‌رود. به او می‌گویند توهنوز جوانی و فرصت توبه داری، بالاخره در آینده می‌توانی توبه کنی. اما این یک دام است و سبب عادت جوان به گناه می‌شود، به طوری که ممکن است ترک گناه برایش سخت گردد.

۲۷- نزول تدریجی آیات قرآن کریم و دعوت مکرر این کتاب به خردورزی و دانش از یک طرف و تشویق‌های دائمی رسول خدا ﷺ از طرف دیگر، سد جاهلیت و خرافه‌گرایی را شکست.

۲۸- استحکام و اقتدار نظام حکومتی یک کشور مهم‌ترین عامل برای حضور کارآمد در میان افکار عمومی جهان است. یک کشور ضعیف، به طور طبیعی منزوی می‌شود و همراه و همدلی در دنیا نمی‌یابد. استحکام پایه‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش فقر، توسعه عدالت در همه ابعاد، تقویت اتحاد ملی، انسجام اسلامی و مشارکت عمومی و عمل به وظیفه مقدس امر به معروف و نهی از منکر از مهم‌ترین عوامل استحکام نظام اسلامی است.

۵- اگر کسی دل به هوای نفس (بت درون) سپرده و او را معبود خود قرار دهد و اوامرش را به فرمان‌های خداوند ترجیح دهد یا در پی کسب رضایت قدرت‌های مادی و طاغوت (بت‌های بیرون) برآید، چنین شخصی گرفتار شرک عملی شده است.

۶- نادرست - حُسن فاعلی یعنی کار را برای خدا انجام دادن و نیت الهی داشتن

۷- ۱) افزایش معرفت نسبت به خداوند (۲) راز و نیاز با خداوند و کمک‌خواستن از او (۳) دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات (ذکر دو مورد کافی است).

۸- هر کدام از ما همواره تصمیم‌هایی می‌گیریم و برای این تصمیم‌ها ابتدا اندیشه می‌کنیم و جوانب آن را می‌سنجیم و سپس دست به عمل می‌زنیم. گاهی نیز دچار تردید می‌شویم که از میان چندین راه و چندین کار، کدامیک را انتخاب کنیم. دست آخر، پس از بررسی‌های لازم، یکی را برگزیده و عمل می‌کنیم.

۹- سنت ابتلاء و امتحان

۱۰- حقیقت توبه (تحقق یافتن توبه با پشیمانی)

۱۱- درست

۱۲- امر به معروف و نهی از منکر

۱۳- گناه آلودگی است و توبه، پاک‌شدن از آلودگی‌هاست. توبه گناهان را از قلب خارج می‌کند و آن را شست‌وشو می‌دهد؛ به همین جهت این عمل را «پیرایش» یا «تخلیه» می‌گویند.

۱۴- ابتدا انسان را با این وعده که «گناه کن و بعد توبه کن» به سوی گناه می‌کشاند و وقتی که او آلوده شد، از رحمت الهی مایوسش می‌سازد و می‌گوید «آب که از سر گذشت چه یک وجب، چه صد وجب». در این حالت، انسان با خود می‌گوید که کار از کار گذشته و پرونده عملم نزد خداوند آن قدر سیاه شده است که دیگر توبه‌ام پذیرفته نیست. در حالی که آدمی، هر قدر هم که بد باشد، اگر واقعاً توبه کند و نادم و پشیمان شود، حتماً خداوند توبه‌اش را می‌پذیرد.

۱۵- در امتحان بشری ما غالباً از حقیقت درون افراد بی‌خبر هستیم و می‌کوشیم تا از طریق امتحان کردن آن‌ها به آگاهی لازم برسیم ولی امتحان خداوند علیم برای آگاه‌شدن از درون افراد نیست، بلکه برای رشد دادن و به ظهور رساندن استعدادها و نشان دادن تمایلات درونی افراد است.

۱۶- تقوای الهی و رضایت پروردگار (یا عمل به احکام و دستورات الهی)

۱۷- حکمت

۱۸- اگر برای دورشدن افراد جامعه از فساد و بی‌بندوباری ضرورت یابد.

۱۹- الف) واجب کفایی ب) مستحب ج) حلال و جایز د) حرام

۲۰- الف) دعوت به آموزش علم و دانش، تدبیر و خردورزی

ب) پذیرش ولایت الهی (اطاعت از خدا و رسول و امام) یا (نفی حاکمیت طاغوت)

۲۱- نادرست - در جامعه عدالت‌محور پیامبر ﷺ امکان رشد برای همه گروه‌ها مطرح بود، نه گروهی محدود.

۲۲- تغییر در نگرش انسان‌ها و تحولی بنیادین در شیوه زندگی فردی و اجتماعی مردم

۲۳- زنان حق مالکیت و کار داشتند، دسترنج آن‌ها به خودشان تعلق داشت و در اختیار همسر یا پدر قرار نمی‌گرفت. تحصیل برای زنان آزاد بود و اندیشمندان بزرگی از زنان در جهان اسلام پیدا شدند که قبلاً سابقه نداشت. قرآن کریم اصولاً تلقی درجه دوم بودن زن را به شدت نفی کرد و با این نگاه مبارزه کرد.

۲۴- درست

۲۵- اقتدار نظام حکومتی

۲۶- رشد سریع علم، توانایی بهره‌مندی بیشتر از طبیعت

۲۷- الف) مشارکت در تشکیل حکومت (۲) از بین رفتن حکومت‌های استبدادی

ب) بی‌بندوباری جنسی (۴) تغییر معیارهای اخلاقی

ج) حاکمیت نامطلوب کلیسا (۳) توجه به قانون

آزمون شماره ۹ (نوبت دوم)

۱- یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند. (به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصه هستی می‌گذارند.)

۲- با توبه همه گناهان (حتی شرک) آمرزیده می‌شود.

۳- توحید - معاد (توحید محوری و آخرت‌گرایی)

درس نامه توپ برای شب امتحان

● موجودات پس از پیدایش نیز همچنان مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند. از این رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی عرض نیاز می کنند.

ما چو نایبیم و نوا در ما ز توست

ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست

ما که باشیم ای تو ما را جان جان

تا که ما باشیم با تو در میان

ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما

تو وجود مطلق، فانی نما

ما همه شیران ولی شیر علم

حمله‌مان از باد باشد دم‌بدم

● تمام ابیات بالا بیانگر نیازمندی مطلق مخلوقات به خداوند است.

تدبیر در قرآن

در آیات زیر تدبیر کنید و به سوالات پاسخ دهید.

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾

ترجمه: ای مردم، شما به خداوند نیازمند هستید و خدا است که [تنها] بی نیاز ستوده است.

پیام: بی نیازی و غنی بودن خداوند و نیازمندی مخلوقات به او در هر دو مرحله پیدایش و بقا

﴿ يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ﴾

ترجمه: هر آن چه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می کند. او

همواره دست‌اندرکار امری است.

پیام: درخواست دائمی موجودات از خداوند و تدبیر امور توسط خداوند

۱- چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟

چون همه موجودات برای لحظه لحظه وجود خود محتاج و نیازمند خداوند هستند و اگر خداوند لحظه‌ای آنان را به حال خود واگذار، همه نیست و نابود می شوند.

۲- نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می شود؟

انسان هر چه دارد از خدا دارد و تمام داشته‌هایش از خداست. بالاترین داشته انسان همان نعمت وجود است که خدا به او عطا کرده است. از این رو انسان در هستی خود به خدا نیازمند است و این نیاز همواره و در هر آن است و هیچ‌گاه قطع یا کم نمی شود. سایر داشته‌های انسان که همه برآمده از نعمت وجود است نیز همه نیازمند و وابسته به لطف خداست و اگر خدا هر لحظه اراده کند، می تواند آن را از انسان بگیرد؛ بنابراین انسان سر تا پا نیازمند به خداوند است.

۳- منظور از این که خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است، چیست؟

نیازهای دائمی موجودات لطف و فیض دائمی را طلب می کند. او هر لحظه دارای فیضی جدید و مستمر برای آفریده‌ها است. چنین نیست که خداوند، عالم را آفریده و آن را به حال خود رها کرده باشد، بلکه همواره امور هستی را تدبیر و اداره می کند؛ بنابراین او هر لحظه دست‌اندرکار امری است.

آگاهی، سرچشمه بندگی

● انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می دانند.

هر چه معرفت انسان به خود (خودشناسی) و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود:

۱) نیاز به خداوند را بیشتر احساس می کند. ۲) عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می کند.

افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی

درس اول: هستی بخش

نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

شناخت اولیه ما نسبت به هستی بخش جهان، براساس فطرت خویش است:

۱) او را می‌بایم و حضورش را درک می‌کنیم.

۲) می‌دانیم که در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم آن را هدایت و پشتیبانی کرده و به موجودات مدد می‌رساند.

● برای شناخت عمیق‌تر درباره خدا و درک وجود او و شناخت صفات و افعال او، قرآن کریم راه‌های مختلفی به ما نشان می‌دهد که یکی از آنها تفکر درباره نیازمند بودن جهان در پیدایش خود به آفریننده است:

مقدمه اول: ما و اشیای پیرامون ما (حیوانات، گیاهان، جمادات، زمین، ستاره‌ها و کهکشان‌ها)، پدیده‌هایی هستیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نبوده و نیست.

مقدمه دوم: پدیده‌ها (که وجودشان از خودشان نیست)، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده هستند. پدیدآورنده‌ای که وجودش از خودش باشد؛ یعنی پدیده نباشد.

ذات نیافته از هستی، بخش

چون تواند که بود هستی بخش

خشک ابری که بود ز آب تهی

ناید از وی صفت آب‌دهی

به عبارت دیگر: یک موجود فقط در صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. در این صورت:

الف) پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده ندارد.

ب) همواره بوده است و همواره خواهد بود.

نتیجه: ما و پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد.

این موجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

نیازمندی جهان به خدا در بقا

رابطه انسان با ساخته‌هایش:

۱) انسان پدیدآورنده و خالق اجزا و خواص آن‌ها نیست.

(بتا، در ساخت مسجد، هیچ‌کدام از مصالح مانند خاک، سنگ و ... و خواصشان مانند چسبندگی، استحکام و ... را پدید نیاورده است.)

۲) کار انسان در ساخته‌هایش فقط چینش و جابه‌جا کردن مواد است.

۳) بقای آن چه انسان می‌سازد به او وابسته نیست (مسجد با ساخته شدن از بتا بی‌نیاز می‌شود و پس از فوت بتا نیز باقی می‌ماند).

رابطه خداوند با مخلوقات:

۱) خداوند خالق همه موجودات و پدیده‌ها و خواص آن‌هاست. (در مثال بتا و مسجد، خداوند خالق سنگ و گچ و چوب و خواص آن‌ها و حتی خالق بناست.)

۲) وجود و هستی همه موجودات و پدیده‌ها وابسته به خداست و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها از بین می‌روند.

۳) بقای موجودات به خداوند وابسته است. (برعکس ساخته‌های انسانی که پس از ساخته شدن از انسان بی‌نیاز می‌شوند.)

نتیجه:

● جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود. به عنوان مثال می‌توان گفت رابطه خدا با جهان، تا حدی شبیه رابطه مولد با جریان برق است، همین‌که مولد متوقف شود جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند.